

14017

891.99

U-79

1916

h. v.

2003

4-532a
Ar. A. IV. 9. 115

ԳԱԳԻԿ ՄԻԻԹԱՐԵԱՆ

4-532a

891.99

Մ-79

ՈՍԿԻ ԵՐԱԶՆԵՐ

1067/1571X

ԳՐԲՈՅԿԻՍ ՎԱՃԱՌՈՒՄԻՑ ԳՈՅԱՑԱԾ
ՕԳՈՒՏԸ ՅՍՏԿԱՑԻՈՒՄ Է ԱՅՆ ՀԵ-
ՐՈՍՆԵՐԻ ԶԱՒԱԿՆԵՐԻ ՕԳՏԻՆ, ՈՐՈՆՔ
ԶՈՀԵԼ ԵՆ ԻՐԵՆՑ ԿԵԱՆՔԸ ՀԱՅՐԵՆԻ-
ՔԻ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ:

20860

14287

Նոր-Նախիջևան
Տպ. Ս. Յ. ԱԻԱԳԵԱՆԻ

1916

Нахичевань и-Д.
Тип. С. Я. АВАКОВА

|| Arp. ||

ԱՆՄԱՀ ՀԵՐՈՍՆԵՐԻ
ՅԻՇԱՏՍՈՒԿԻՆ

Դուք՝ որ Ազատութեան վառ յոյսերով սողորուած,
առիւծի պէս սլացաք դէպի «գուլում»-ի երկիրը, Ձեր
կեանքի գնով փրկելու անիրաւ տաճկի ծանր լծի տակ,
դարերի ընթացքում տառապող հայ եղբայրներին, Դուք՝
որ արհամարհելով կեանքի քաղցր վայելքներ, գնացիք և
հերոսաբար ընկաք ազատութեան ճանապարհին՝ Ձեր, ով
սիրելի հերոսներ, Ձեր յիշատակին եմ նուիրում այս փոք-
րիկ աշխատութիւնս.

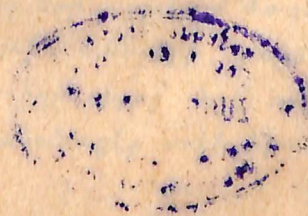
Փառք և պատիւ Ձեզ...

Գ. Մ.

69837-Վ. 7.

1442-63

ՄԻՆ. № _____

ԻՐԱԿԱՆԱՅԷՔ ՈՍԿԻ ԵՐԱԶՆԵՐ...

Իրականացէք ոսկի երազներ
Հունաշող անդորր պարզ գիշերների,
Վերադարձէք ինձ, իմ մոռացուած սէր,
Ի՛մ կեանքի գարուն, որքան տենչերի...

Իրականացէք ինձ, մոռացուած սէր,
Տուէք նոր ժպիտ, նոր յնյա իմ սրտին,
Ծաղկաշատ հովտում սիրուն վաթանխա՛
Թողէք որ հնչուի վառ երգս կրկին...

Թողէք որ երգս գտնի արձագանք
Այն խուլ լեռներում, մթին ձորերում՝
Ուր որ լուում է խեղճի հեծեծանք,
Ուր որ թշուան է իւր օրը սրգում...

Իրականացէք ոսկի երազներ,
Պանդուխտ, հալածուած եղբայրս կրկին՝
Թող վերադառնայ իւր վաթանն աւեր,
Ու շուրջը խմբէ մերկ գուակներին...

Թող կրկին փայլէ արտերում ազատ՝
Հայ շինականի գերանդին փայլուն,
Ու հայ գեղջկուհու երգը հարազատ
Հնչուի սարերում, ուրանխ, զգայուն...

Թող նոր արշալոյս ծագէ մեզ համար,
Յոյսի, տենչերի, գարուն բողբոսեր,
Տաւիղը սիրոյ՝ հնչէ ոսկեյար,
Իրականացէք ոսկի երազներ...

ՂԱՐԻՊ ԱՆՅՈՐԴԻՆ

Ծեծիր դուռըս մըրկայոյց գիշերին՝
Երբ իմ գոնից անցնիս մենակ ու յոգնած,
Երբ փոթորիկն շառաչիւնով կատաղած՝
Յուզէ հոգիդ՝ ծեծիր դուռըս, իմ անգին...

Ծեծիր դուռըս, ես քեզ համար միշտ ունիմ
Մի տաք անկիւն, սառնորակ ջուր ու չոր հաց,
Ծեծիր դուռըս, կը բացուի, իմ մտերիմ,
Ու վշտերդ կը մեղմանան անկասկած...

Վանիւր քեզից ծանր վիշտը դարևոր,
Անտուն-անտէր բաւ է ման գաս սգալով,
Ծեծիր դուռըս, աչքս ճամբիդ հեռաւոր՝
Վառ կարօտով քեզ կսպասեմ օրերով...

Տանջուած հոգիդ թող մի բոպէ յարկիս տակ՝
Վառ օրերի երազներով յագենայ,
Ես օտար չեմ, ճ... ներս մտիր համարձակ,
Ղարիբ ախպէր, սիրտս առանց քեզ կերերայ...

Արցունքը քեզ չի տալ երբէք փրկութիւն,
Ոչ էլ խնդրանք ու ստրկի աղաչանք,
Քո փրկիչն է գէնքիդ շաչիւն ու գոչիւն՝
Դէպի յառաջ, դէպի կոխ, դէպի կեանք...

Ես կը վառեմ մի նոր կրակ քո սրտում՝
Ազատութեան մի նոր յնյս կը ներշնչեմ,
Թո՛ղ մահակիդ փոխան փայլեն քո ձեռքում՝
Սուր ու հրացան, որ դու կուրիս տաճկի դէմ...

Օտարութեան մէջ դու սրբան շրջեցիր
Անգութ տաճկից տարիներով հալածուած՝
Բաւ է, այժմ առիւծի պէս սլացիր
Յեռ խելու իրաւունքդ կաշկանդուած...

Ծեծիր դուռըս մըրկայոյց գիշերին՝
Երբ իմ գոնից անցնիս մենակ ու յոգնած,
Երբ փոթորիկն շառաչիւնով կատաղած՝
Յուզէ հոգիդ՝ ծեծիր դուռըս, իմ անգին...

ԿՈՌԻԻՐ ՀԱՅ ԶԻՆՈՒՈՐ...

(Նուէր հայ զինուորներին)

Կուռիւր հայ զինուոր հոգով քաջարի՝
Արցունքի ծովում յոյսն է շողշողում,
Գալիս է վախճանն արիւն օրերի,
Նոր կնանքի գարնան գանգն է զօղանջում...

Աթափուիւր քնից, ծանր, դարաւոր,
Արբիւր աչքերդ, առ քո հրացան՝
Ու նետուիւր կուռմ աճեղ, ահաւոր
Փշրելու բազկիդ ամբակուս շղթան...

Արցունք, հառաչանք, խնդրանք, անի ու վախ
Մոռացիր, վանիւր, սրտէդ յաւիտեան,
Եղիւր քաջազուն, փոթորկուող, անվախ,
Ու կեանքիդ գնով հարթիւր քո ճամբան...

Մինչև երբ մնաս սարուկ դու տաճկին՝
Թո՛յնը սե կեանքի մինչև երբ ծծես,
Եւ հայրենիքիդ աւերակներին՝
Մինչև երբ լինիս դու ականատես...

Հնչել է արդէն գանգը մեծ կուռի,
Սուրբ ազատութեան մեծ ժամն է հիմա,
Քո շրթունքներէն թող ազտա հնչուի
«Յառաջ ընկերներ, յաղթութիւն կամ մահ...»:

Թող ընդմիշտ լռէ հեծեծանքն հայի՛
Եւ ուրախ երգը հնչուի սար ու ձոր,
Թող ծլին-ծաղկին դաշտերն ամայի,
Ու հայը շնչէ ազատ ու անդորր...

Երկնակամարից ամպերը մուսյլ՝
Անյետանում են, տես կամաց-կամաց,
Եւ արշալոյսի շողքը ոսկեփայլ՝
Լուսաւորում է ուղիդ անթափանց...

Կուռիք հայ զինուոր հոգով քաջարի՛
Արցունքի ծովում յոյան է շողշողում,
Գալիս է վախճանն արիւն օրերի,
Նոր կեանքի դարնան դանգն է ղօղանջում...

Հ Ր Ա Ժ Ե Շ Տ

Մայր իմ, աղօթիր... թող հոգիդ տանջուած՝
Աղօթքների մէջ գանի սփոփանք.
Ես կերթամ ահա ուղիս երազած՝
Տնւր ինձ մայրական գթառատ օրհնանք
Ու միշտ աղօթիր...

Մանկութեան օրից, մայր իմ սիրատուն,
Դու չէիր չոքած օրօրոցիս մօտ՝
Հօրըս վիշտն էիր պատմում ինձ անքուն,
Տանջանքը երգում սրտերի արնոտ...
Մայր իմ, աղօթիր...

Երգերըդ մայր իմ, իմ հոգում տանջուած՝
Մարմնացան, դարձան կենդանի բողբոջ,
Ես կերթամ այնտեղ, եղբօրս հիւժուած
Ցաւը մեղմելու... Իսկ դու ծնկաչոք՝
Մայր իմ, աղօթիր...

Աղօտ սենեակում խաղաղ զիշերին՝
Ընկղմուիր քո սուրբ աղօթքների մէջ,
Խնդրիր Արարչից նոր ոյժ մեր բաղկին,
Ու մեր դարաւոր տանջանքներին վերջ...
Մայր իմ, աղօթիր...

Շառագունում է հորիզոնն ահա,
Լսում ես... կուռի շեփօրն է հնչում,
Մեր ազատութեան սուրբ ժամն է հիմա՝
Եղբայրներս են ինձ օգնութեան կանչում,
Մայր իմ, աղօթիր...

Հող չէ թէ մեռնիմ կուռում ահաւոր,
Քանի իմ սրտում կայ հաստատ հաւատ՝
Որ յաղթանակը մերն է վառաւոր...
Դէհ, միաս բարեաւ, մայր անյուսահատ՝
Միայն աղօթիր...

ԷԼԻ ԱՅՆՊԷՍ...

(Զինուորի երգը)

Էլի այնպէս ես քեզ տեսայ երազում՝
Տխուր, արտոնւմ, գունատ, կրկին զալկահար,
Չըկար հուրը քո ծով հմայք աչերում,
Էլի այնպէս տանջւում էիր ինձ համար...

Էլի այնպէս շուրջս գարուն ծաղկաբոյր,
Էլի այնպէս ամենքն ուրախ ցնծագին,
Բայց քեզ համար խորթ էին ամենքն, անհամբոյր՝
Վիշտ ունէիր, կըհեծէիր, իմ անգին...

Մօտեցար ինձ մութ գիշերին տխրամած,
Ու վշտահար տանջուած գէմբիս նայեցիր,

Ու յիշելով քանցր օրերն մեր անցած՝
Դու ժպտացիր, ինձ փարուեցիր ու լացիր...

Էլի այնպէս սիրում էինք մենք միմեանց,
Ու կապրէինք անհոգ, ուրախ, երջանիկ.
Մեր չորս կողմը անուշ բոյրն էր բեր ծաղկանց,
Ծիծեռները քաղցր կերպէին մեզ նանիկ...

Բայց, երազս, ան... չքացաւ յաւիտեան,
Դու չըկայիր... մութն էր դաշտում ահաւոր,
Շուրջս արիւն, շուրջս դէնքեր ցիրուցան՝
Կըտնքայինք կռուից յետոյ վերաւոր...

ՃԱՆԱԿԱՐԻՆ ՏՈՒՒՅԻՔ...

Ճանապարհ տուէք, հերոսն է գալիս,
Յաղթական, փայլուն ժպիտը դէմքին.
Նա, որ հրաժեշտ տուած սին կեանքին՝
Մահուան գնդակին կուրծքն էր տալիս՝
Գալիս է ահա,
Ճանապարհ տուէք ..

Հպարտ, անյողողող, պարտքը կատարած,
Որպէս հայրենի հարազատ դաւակ,
Վարդի պէս կարմիր, վերքը կրծքի տակ,
Վերադառնում է նա մարտից յոգնած.
Ճանապարհ տուէք...

Հնչում է նրա երգը ուղիքի,
Լսում էք... երգն է այդ ազատութեան,
Որ նա հիւսել է ուժով իւր բազկի,
Փշրել ամբակուռ շրթան բռնութեան.
Ճանապարհ տուէք...

Ճանապարհ տուէք, որ արհամարհած
Նա անյոյս, ունայն կեանքի վայելքներ,
Գնաց գտնելու փառքը երազած,
Փրկելու ճնշուած սուրբ իրաւունքներ.
Ճանապարհ տուէք...

Ճանապարհ տուէք, հերոսն է գալիս,
Յաղթական, փայլուն ժպիտը դէմքին.
Նա արժանի է ձեր ծափին -- գովքին
Նա չէ վնասուել գոռ կուռւմ երբէք.
Օ... գալիս է նա,
Ճանապարհ տուէք...

ԱՐԾՈՒԻ ՎԻՇՏԸ

Սարերի արբան արծիւը հպարտ՝
Նստած էր տխուր լեռան կատարին,
Նայում էր երկինք մութն ու միգապատ,
Ու հեռուն մռայլ, յուզում էր հոգին...

Կարմիր արևի ցոլքերը պայծառ,
Էլ չէին երևում երկնակամարում.
Մութն էր շուրջը, մահաառսուռ, խաւար,
Կարծես աշխարհի կեանքն էր մարում...

Դաշտերում դալար, լուր էր իսպառ՝
Ուրախ գեղջուկի խինդն ու երգն ազատ,
Սնցնում էին շարքով անթիւ, անհամար
Ծիծեռները լուռ, տխուր ու վրհատ...

— Ի՞նչ է պատահել, հարց տուեց իրան
Սարերի արբան արծիւը հըզօր,
Ո՛ւր է կեանքն ուրախ համայն մարդկութեան,
Ի՞նչու աշխարհը տխուր է այսօր...

Ինչո՞ւ երկինքը թխպոտ է այսօր,
Ինչո՞ւ մռայլ են լեռ, ձոր ու անտառ.
Ինչո՞ւ կարմիր են վտակներն այսօր,
Կարծես լալիս են շուրջս վշտահար...:

Հուռ կաց... ու անձայն հսկիր դու անքուն,
Հսուեց վերեկից նրան պատասխան.
Մահն է թափառում հզոր ու դժգոյն,
Ամբողջ մարդկութիւն փարուել է նրան...

Այսաեղ, ամենա՛ւր, քո ոտքերի տակ՝
Գերեզմաններ կան անթիւ շարէշար,
Ողբերգ են երգում նրանց, դժնդակ՝
Մահը քամու հետ ձուլուած, հաւասար...

Մահն է թափառում, զ, մի խանդարիւր—
Հուռ հոգիների նիրհը անվրդով,
Ժպիտ ու ծաղիկ էլ մի սպասիր,
Կենսատու գարուն գալու չէ շուտով...:

Միթէ չես տեսնում շուրջդ ամայի,
Արիւն լաց ու կոծ պատել է աշխարհ.
Քանի ուստունէ շունչը սե մահի՝
Դու մի սպասիր արե յուսավառ...

Լացեց արծիւը... ու նայեց հեռուն՝
Յիշեց իւր երանգ անցեալը կրկին.
Եւ արցունքները աչքերին անքուն՝
Յուզուած ու խրոխտ մռնչաց ուժգին...

—Սարերի արքան, որ գիտէր իշխել
Լեռների վրայ ազատ ու անկախ՝
Նա չի վհատուի, չըզիտէ տխրել,
Նա դեռ պիտ ապրի երջանիկ խաղաղ...:

Նա պիտ մարտնչէ մահուան դէմ հրդօր,
Նա պիտ տապալէ թոյն ու բռնութիւն.
Պիտի յաջորդէ այս կեանքին ժըխոր՝
Մի նոր արշալոյս, մի նոր փրկութիւն...

Հուռ արծիւը... տխուր, մտորուն՝
Թու՛ւ դէպի մութ անյայտը, հեռուն...

Ք Ն Ա Ր Ի Ս

Քողցրահնչիւն քո լարերին կրկին անգամ պիտ զարկեմ
Ոգևորուած վառ յոյսերով, սրտիդ լարերը շարժեմ,
Հնչիր անսուշ, ով իմ քնար, տուր արձագանք դարգերիս՝
Ուրախութիւն ինձ ներշնչիր, վերջին տխուր ժամերիս...

Ես երգում եմ ցաւը խեղճի, վիշտը որբի, տնանկի,
Ես երգում եմ տառապանքը, էս մեր զուլում սե կեանքի.
Ձայնակցիր ինձ, ով իմ քնար, բաւ է որքան լուցիր,
Բաւ է որքան հառաչանքիս դու ունկնդիր ֆնացիր...

Քո լարերը եկ, միացրու սրտիս քնոյշ լարերին՝
Երգենք անվերջ, ու երազենք, գարնան գալը վերստին,
Յուսանք կրկին, ով իմ քնար, նոր կեանք, նոր բաղդ, նոր օրեր,
Մեր սրտերից գուցէ վանուին՝ հառաչանքներ, կսկիծներ...

Թողնենք տանջանք ու հառաչանք, երգենք գարնան վառ երգեր՝
Երջանկութիւն, ծառ ու ծաղիկ, վարդ ու սոխակ, կոյսի սէր,
Վիշտն, ասում են, վիշտ է բերում, նոր-նոր ցաւեր մեր սրտին՝
Պէտք չէ այսպէս յուսահատուել ու հեկեկալ տխրագին...

Դէ, իմ քնար, հէրիք լուս, մասներիս տակ, սրտիս հետ՝
Հնչիր զուարթ, մեղմ ու անուշ, քողցրահնչիւն դու յուէտ,
Քո երգերից գուցէ զարթնին վաղուց թմրած մեր սրտեր,
Եւ ծիծաղի փոխուին ընդմիշտ մռայլ, թախծոտ մեր դէմքեր...

ՊԱՆԴՈՒԽՏԻ ՎԵՐԱԴԱՐՁԸ

Ես գալիս եմ ձեզ փարուելու,
Ո՛վ ծաղկազարդ արօտներ,
Գալիս եմ ձեզ նուիրելու,
Իմ ջերմագին համբոյրներ...

Դաշտեր դալար վարդ ու շուշան
Քաղցրաբոյր վառ ծաղիկներ,
Գալիս եմ ձեզ բաժան-բաժան
Յօղելու իմ արցունքներ...

Գալիս եմ, այ գեղջուկներ,
Ձեր կարօտով պապակուած,
Ձեր դարձերին լինել ընկեր,
Ձեզ սիրելու երգըւած...

Ես գալիս եմ, էյ կարկաչուն,
Ցուրտ, սառնորակ աղբիւրներ,
Ձեր ափերին ես միշտ արթուն
Երգելու սէր—կոյսի սէր...

Ես գալիս եմ, ո՛վ մայր երկիր,
Քեզնից անունդ խնդրելու,
Ա՛խ գալիս եմ, ինձ ընդունիր
Գիրկդ ապրելու, մեռնելու...

ԴՈՆԻ ԱՓԻՆ

Վերջալոյսին նստած տխուր քո ափին՝
Արժաթափայլ ալիքներիդ կը նայեմ,
Անդրադարձումն վառ ու ցոլուն աստղերի
Քո սառ ծոցում... ես գիշերուան կըսպասեմ...

Լուռ է շուրջս, գիշերային գոյժ քամին՝
Քո հանդարտիկ ջրերիդ հեռ կըխաղայ,
Ու մեղմօրէն բարև տալով ափերին՝
Ջրերիդ հեռ նորից նա յետ կըսողայ...

Վերջալոյսի շողբերն անցան ջրիդ տակ՝
Աստղ ու լուսին պապղացին քո ծոցում,

Ծառ ու ծաղիկ, բոյս ու ալիք՝ պաղ յստակ —
Կարօտ հողուս տուին երանգ, ցոլացում...

Ու այն պահին ես մոռացայ հառաչանք,
Ցնորքների մի աշխարհ կար իմ հանդէպ,
Ու նայում եմ ես հիացքով... ու անչանք,
Սէր ու գգուանք գրկեց հոգիս ժպտաղէմ...

Նաւակն անցաւ հանդարտ ջրի երեսից,
Ու ջութակի երգը հասաւ ականջիս,
Ո՛վ էր երգում սիրոյ երգը նաւակից,
Ո՛վ էր տալիս մեզմ արձագանք իմ կանջիս...

Լուռ է շուրջս, լուռ է նորից բնութիւն,
Մեղմ օրօրուող ալիքներին կընայեմ,
Խոր գիշերին յոյզը սրտիս ես անքուն՝
Ալիքներիդ սէրըս խառնել կերաղեմ...

ՀԱՅՐԵՆԻՔԻՍ

Էլ չեմ երգի սուգ ու տանջանք, հայրենիք,
Հառաչանքդ անցած արիւն օրերի,
Որ քո սրտում չըդրոշմուի սև կնիք,
Վշտի կնիք, մի նոր գալիք ցաւերի...

Վերածնուելիք, թէև շուրջս կիսաւեր,
Բայց ամպերը չըկան գլխիդ կուտակուած,
Քեզ են գալիս, ծն, տեսնում ես, այն խմբեր —
Որդիքդ են քո հետուից գալիս կարօտա՛ծ...

Վերցրու քօղը քո սգաւոր աչքերէն,
Արշալոյսի շողբերն ընկան Մասիսին,
Քո սրբիքդ արցունքներդ կը սրբեն,
Կըզարդարեն քեզ վարդերով մայիսին:

Վերածնունդը, սիրտ առ նորից ու հրճուելը,
Մենք պիտ ապրինք, պիտի ապրինք քո գրկում.
Ասպարէզդ բաց է, էլ մի ընկճուիր,
Վերածնունդը, կանգնիր կեանքի նոր շէմքում...:

Ու ժպտան մեզ, ժպտան մի նոր ժրպիտով,
Ինչպէս մայրը իւր հարազատ զաւակին.
Կուզենք ապրել ընդ հետ ոսկէ յոյսերով,
Ու մոռանալ մեր անցեալը ցաւազին..:

Էլ չեմ երգի սուգ ու տանջանք, հայրենիք,
Հառաչանքդ անցած արիւն օրերի,
Որ քո սրտում չըզրոշմուի սև կնիք,
Վշտի կնիք, մի նոր գալիք ցաւերի...:

Ն Ր Ա Ն

Կըզանս դու ինձ հետ, երբ մըրկայոյց
Անողոր բաղդի ուժեղ հոսանքին
Վիճակուած լինիմ հեռուեալ անյոյս,
Եւ հպատակուել վշտին, տանջանքին...

Կըզանս դու ինձ հետ, երբ ալէծածան
Ծովի ալիքներն խլեն ինձ քեզնից,
Եւ ինձ սառ, թշուառ, անյայտ զերեզման
Հիւսելու կըզանս քո արցունքներից...

Կըզանս դու ինձ հետ, երբ մթին բանտում,
Ուր արև, լուսին չեն փայլում երբէք,
Անվերջ տառապիմ, ես դաժան կեանքում,
Կըզանս վանելու վշտերըս մէկ-մէկ...

Կըզանս դու ինձ հետ, երբ ինձ վիճակուի՝
Թափառել անտուն օտար երկրներ,

Քաղցած ու ծարաւ, լուծը տանջանքի,
Տանել անարտունջ հալածանք օրեր...

Կըսիրեմ ես ընդ, անմահ փէրի,
Որպէս սոխակը իւր վարդին—յաւէտ,
Տանջանքիս ժամին՝ արիւն օրերին՝
Օ... եթէ կըզանս, կըզանս դու ինձ հետ...

Գ Ի Ի Ղ Ը

Ի՞նչ հրաշալիք, ի՞նչ գեղեցկութիւն,
Փռուած է անա աչքերիս առաջ.
Շուրջս լի ժպիտ, կանչ ու ցնծութիւն,
Ծառերի շնունջ, ջրերի կարկա՛չ...

Երկնքում կապոյտ, արևն է լողում,
Շողերը փռած երկրի վրայ,
Հասուն արտերում հասկերն են ծփում,
Մեղմիկ գեփիւռի շնչով անխընայ...

Ու լայնածաւալ սարերի լանջին՝
Գիւղն է հանգչում անհոգ ու խաղաղ,
Սահող վտակի մեղմիկ խոխոջին՝
Չայնակցում գեղջկի անսուշ երգն ու տաղ...

Ծիծեռնակները պարզ ծլվոցով՝
Տալիս են գիւղին կեանք ու բերկրութիւն,
Հովիւն իւր անսուշ սրնգի ձայնով՝
Երգում իր եարի սև աչերն անքուն...

Իրիկնադիմին նախիրը եկաւ,
Ողջ գիւղը լցուեց ախորժ բառաչով,
Չայնակի դողա՛նջը հեռում հանգաւ,
Ժամ շտապեցին կանայք երկիւղով...

Ի՞նչ հրաշալիք, ի՞նչ գեղեցկութիւն,
Փռուած է անա աչքերիս առաջ.
Շուրջս լի ժպիտ, կա՛նչ ու ցնծութիւն,
Ծառերի շնչով, ջրերի կարկա՛նք...

Բ Ա Ն Տ Ո Ի Մ

Տխուր—տրտում
Մթին բանտում
Շղթայակապ ես ընկած՝
Տանջւում եմ,
Հալիս, յուզւում
Օր ու արեւ խաւարած...

Անտուն, անտէր,
Անյոյս, անսէր,
Սիրտս է մաշւում, աղմկւում.
Սև անարգանք,
Բանտի կապանք,
Ոյժ փշրում՝ սպառում...

Ա՛խ ինձ համար
Մռայլ խաւար
Եկաւ՝ անցաւ այս աշխարհ,
Կեանքի դարուն՝
Սրտի սիրուն՝
Ես չունեցայ ինձ համար...

Տուն ընտանիք,
Հէգ հայրենիք,
Էլ չէք տեսնիլ ինձ կենդան...
Մատաղ սրտիս,

Անյոյս կեանքիս,
Կըսպասէ շուտ գերեզման...

Անցաւ իմ վառ
Կեանքս պայծառ,
Է՛յ երջանիկ մահկութիւն...
Քեզ հետ անհետ
Կորաւ յաւէտ
Եւ սէր, և յոյս, ցանկութիւն...

ԵԿԷՔ ԻՆՁ ՄՕՏ

Եկէք ինձ մօտ հոգուս կարօտ, փարուեցէք,
Ձեր վշտերն ու հառաչանքներ մտացէք.
Ես կըլինիմ ձեր վշտերին մխիթար,
Ես կըլինիմ կեանքի փարոս ձեզ համար...

Տխուր կեանքի սև ցաւերը նոր ու հին՝
Ա՛խ, մտացէք, թող մթութեան մէջ կորչին,
Ես ձեզ կերգեմ սիրոյ երգէր վառ գարնան,
Ա՛խ, ես կըտամ ձեզ իմ սրտում հանգրուան...

Օ՛, իմ սիրտը կարօտ դարիւր ճամբորդի,
Կը որոնէ անտուն-անտէր տանջուածի.
Ա՛խ, իմ հոգին չունի հանգիստ ու գաղար,
Միշտ կաղօթէ՝ կըտանջուի ձեզ համար...

Եկէք ինձ մօտ... ժ, ամեն օր, ամեն ժամ
Ես ձեզ կըտամ ոսկի յոյսեր անթառամ,
Կըմոռանանք արիւն, արցունք ու կական,
Ես կըլինիմ ձեր ընկերը անբաժան...

ՆԱՀԱՏԱԿՆԵՐԻՆ

Ես չեմ հիւսի ձեզ արցունքներ՝
Իմ երգերից տխրագին,
Նահատակուած սուրբ եղբայրներ,
Փա՛ռք ձեզ, ձեր սուրբ աճիւնին...

Երբ գարուն գայ մեզմ հովերով,
Ծաղկափթիթ ժպտադէմ,
Կըգամ այցի ձեր շիրմի քով,
Ծունր դրած կաղօթեմ...

Ես չեմ սրգայ... այլ կերպեմ
Ազատութեան երգը ձեր՝
Որ մինչև մահ դուք ժպտադէմ
Կերգէիք անվեհեր...

Որ մինչև մահ դուք անբաժան,
Սէրը գրկած հայրենի,
Գտաք կեանքին ձեր հանգրուան՝
Գնով փառքի, արիւնի...

Հղա՛րտ հոգին ձեր քաջարի՝
Օ՛... չի սիրում վիշտ ու լաց,
Թող լարերը իմ քնարի
Հնչեն երգեր վեհ, անլաց:

Ես չեմ հիւսի ձեզ արցունքներ՝
Իմ երգերից տխրագին,
Որ չբախրի, ո՛վ հերոսներ,
Զրկապնայ ձեր հոգին...

Ինչ բնութիւն պիտի լինի
Երբ չե՛մ ձեզ հիշում
Երբ չե՛մ ձեզ հիշում

Հ Ձ Օ Ր Ե Ս

Հզօր ես, հըզօր, սուրբ ազատութիւն,
Հըզօր ու շանթող մռայլ խաւարին,
Ոսկի շողերով հիւսուած քո անուն՝
Թող գրկէ, ցնծա՛, հրճուի մեր հոգին...

Թէև քո ուղին փշոտ, տատակոտ,
Մահուան ուղի է թուլամորթներին,
Մենք ոլիտ սլանա՛նք քաջի պէս քեզ մօտ՝
Արհամարհելով խոստումները սին...

Թող մեր սիգապանծ լեռները ծածկուին
Արիւն—արցունքով մի վերջին անգամ,
Միայն թէ հասնինք մենք քո փէշերին,
Վայելենք՝ սէրը ջերմ ու անթառամ...

Մենք, որ դարերով լացինք—սգացինք,
Տանջուեցինք անվերջ շղթաների մէջ՝
Օ՛... էլ չենք կարող, չէ՛, լաւ է մեռնինք,
Քան ստրուկ մեանք թշնամուն անվերջ...

Հզօր ես, հըզօր, սուրբ ազատութիւն,
Հզօր ու շանթող մռայլ խաւարին,
Ոսկի շողերով հիւսուած քո անուն՝
Թող գրկէ, ցնծա՛, հրճուի մեր հոգին...

ԱՍԱ: ԻՆՁ, ԴՈՒ ՉԵՄ...

Ասա ինձ, դու չե՛ս որ լուռ գիշերին՝
Որպէս սարերի սէզ յաւերժահարս՝
Ծաղկեայ շապակներ հիւսած քո գլխին
Ինձ ես որոնում, միշտ և հանապաղ...

Հով գեփիւռի պէս մեղմիկ, նազանքով՝
Պարզ գիշերներին ազատ լեռներում
Դու չե՞ս, որ կուգես քո սե աչերով՝
Սուգուել ու հանգչել իմ սրաի խորքում...

Ասան ինձ, դու չե՞ս մթութեան միջից՝
Անձ օրօր երգում, օրօր քաղցրաձայն,
Որք ես անջատուած իմ բիւր վշտերից՝
Ննջեմ, մոռանամ այս կեանքը ունայն...

Ասան ինձ, դու չե՞ս որ կուգես տալ ինձ
Քաղցր երազներ, ոսկի ապրումներ,
Եթէ անջատեմ սիրտս վշտերից՝
Ու նուիրեմ քեզ իմ տենչահը ու սէր...

Կանաչ սարերի թաւշեայ կատարին՝
Հէգ թշուառների արցունքից հեռու՝
Ասան ինձ, ինչո՞ւ դու կառուցիր սին
Ծաղկեայ արնակղ մենութեան .. ինչո՞ւ

Այնտեղ վե՛հ ծաղկանց բուրմունքով անուշ՝
Գիտեմ դու կուգես, որ ես արբենամ,
Քո կրծքին անհոգ ննջեմ ես մոռ-մոռ,
Թշուառին, որբին իսպառ մոռանամ...

Չէ, թող ինձ մենակ, մի սրտնիր ինձ,
Ի՛մ հոգիս չունի ոչ մի հանգրուան,
Նս կուգեմ լինել խեղճին կարեկից,
Սէրըս էլ նրան տուի յաւիտեան...

ԵՍ ՄԷԿԻՆ ԳԻՏԵՄ

...դժնայ մզր մասցմյ տօզն հիմե ես թ
Ես մէկին գիտեմ, որ կուգես իմ խոյրին՝
Որպէս մայիսի պայծառ առաւօտ,

Ժպիտը դէմքին ազնիւ ու խոնեմ՝
Շրջում է անվերջ, ապրում է մեզ մօտ...

Աշխարհիս վրայ շրջում է նա միշտ,
Ընկած դոնէ-դուռ աղաչում մարդկանց,
Ընդունել իրեն, չեն ունենայ վիշտ,
Կրթացուի կեանքի գարունը նրանց...

Բայց մարդիկ, որպէս չարի սարուկներ,
Սոսկ ատելութեամբ զինուած անարդար,
Միշտ հալածում են, դարերից ի վեր՝
Թոյն սերմանելով, թոյն իրենց համար...

Օ՛, մարդիկ, մարդիկ, բաւ է վերջապէս,
Արթնացէք քնից խաւար թմրութեան,
Եթէ կուգէք բնորդ, յոյսեր ոսկու պէս՝
Ճշմարտութիւնն է... սիրեցէք նրան ..

Ե Ր Կ Չ Ի Ն

Չուգեմ լինել ես ունկընդիր
Քո հառաչող քնարին.
Կեանքի գարուն դու մեզ երգիր,
Մոռացիր այդ երգըդ հին...

Քո աչքերում թող չերեան՝
Սև արցունքի կաթիլներ,
Որ երգից հետ, միշտ անբաժան՝
Կըհեղեղեն մեր սրտեր..

Քո երգերում լսուել է միշտ՝
Բողոք անդուժ կեանքի դէմ,
Հառաչանքներ, տանջանք ու վիշտ՝
Օ... բաւ է, թող չըլտեմ:

Հոգիս կարօտ ազատութեան
Արշալոյսին սփռելու,
Կուզէ գրկել վեհ փրկութեան՝
Երգըդ ուրախ ու անոյշ...

Նուրբ լարերը քո քնարի,
Մատներիդ տակ դողդոջուն,
Հնչեն երգը թող քաջերի՝
Երգըդ խրոխտ, զգայուն...

Ու այսուհետև քնարիդ հետ,
Քաղցրանուագ սփռելար,
Երգիր ուրախ, միշտ և յաւէտ
Նոր բազմ, նոր կեանք մեզ համար...

ԱՄԱՌԱՆՈՅՈՒՄ

Հպարտ լեռների ծաղկաւէտ կրճքին՝
Հոգսերից ազատ հանգչում եմ հիմա,
Հովերն են գալիս շոյում իմ դէմքին,
Ծաղկանց բուրմունքն եմ ես շնչում անմահ...

Զուլով ջրերի քրքիջներն ուրախ՝
Սրաս են լցնում երգերով անուշ,
Ծիծեռնակների ճախրումից խիզախ՝
Ննջում եմ անհոգ, ես հանգիստ, մոռնալ-մոռնալ...

Ահա գառների երամն է գալիս,
Հովուի սրնգի անուշ երգի տակ,
Առոյգ ու զուարթ մերթ պար են գալիս
Ու մերթ ձայնակցում երգին համարձակ...

Ամբոխը ուրախ, էրիկնադիմին՝
Բուժիչ ջրերից զով — առոյգացած՝
Բարեներ տալով լուսնի շողերին
Քայլում են ուրախ, թեթեի տուած...:

Զեփիւռը անուշ շոյում է մեղմիկ,
Խաղում ծառերի տերևների հետ,
Ախ... որքան լաւ է այսպէս, երջանիկ՝
Ապրել ու շնչել, ազատ, միշտ, յաւէտ...

ԹՈՂԷՔ ԻՆՁ ՄԵՆԱԿ...

Թողէք ինձ մենակ, վշտերից ազատ՝
Ազատ աշխարհի պէս-պէս ցաւերից՝
Միայնութեան մէջ հոգով հարազատ
Պսակներ հիւսեմ սիրոյ երգերից...

Թռչնիկները հետ ապրիմ ու ճախրեմ
Ազատ լեռների սփռելով լանջին,
Վտանկների մօտ ունկնդիր լինեմ՝
Նոցա երգեցիկ, մեղմիկ կարկաչին...:

Թողէք ինձ մենակ... ծաղիկների մէջ,
Անուշ երգերով խօսիմ նոցա հետ,
Նուիրեմ նոցա համբոյրներս անվերջ,
Նոցա հետ ապրիմ, երջանիկ յաւէտ...

Զրկայ այնտեղ սէր, ուր կայ չարութիւն,
Անսէր մարդկանց մէջ չեմ կարող ապրել,
Թողէք ինձ մենակ գաշտերում սիրուն,
Անհոգ ու անվիշտ կուզեմ թափառել...

Թողէք ինձ մենակ... օ... լաւ է այնտեղ,
Զրկայ տառապանք, ժպիտն է ինձ հետ.
Կապրիմ նոցա հետ, կըմեռնիմ այնտեղ,
Ուր սէրն է շրջում, շնչում միշտ յաւէս...

ԻՆՉ ՆՈՒԻՐԵՄ ՔԵՉ

Արնաքան սրտիս հառաչքը հանեմ
Արցունքով հանդերձ նուէր տամ ես քեզ.
Ո՛հ... ծով դարգերի աւազանըն եմ,
Ես այլ բան չունիմ բացի արցունքէս ..

Կամ բիւր վշտերըս նուիրեմ ես քեզ,
Ո՛չ, առանց նրանց չեմ կարող ապրել.
Օ՛, կեանքի ստրուկ հեկեկանքն եմ ես,
Ինձ վիճակուած է միայն արասուել...

Կամ թէ մի համբոյր նուիրեմ ես քեզ,
Որպէս հրաժեշտ այժմ և յաւիտեան,
Չէ, թոյն կըծըծես սառ շրթունքներէս,
Թող ցաւերիս հետ մանիմ գերեզման...

Բայց երբ կանաչով շիրիմն անշուք՝
Անփայլ ծաղկունքով ծածկած կըտեսնես,
Մօտեցիր, քաղիւր, օ դու այն ծաղկունք,
Գիտցիր, որ այդ եմ նուիրում ես քեզ...

ԻՆՉ ՄԻ ԿԱՆՉԻՐ...

Ինձ մի կանչիր ո՞վ մահ, կուզեմ դեռ ապրել,
Դեռ իղձերս մնացել են անկատար.

Դեռ թելերը սրտիս քնքոյշ, ոսկեւար՝
Պիտի հնչեն խեղճի երգը անարդել...

Ինձ մի կանչիր... արցունք ու սէր, տենչ ու յոյզ՝
Կուզեմ գրկել, կուզեմ ծծել, արբենալ,
Դեռ իմ սիրտս կուզէ յուսա՛լ ու յուսա՛լ,
Որ պիտ ծագէ թշուառ կեանքիս արշալոյս...

Ցօղ ու ծաղիկ, բոյր ու գգուանք սարերի՝
Պիտի բերեն մի նոր գարուն իմ հոգուն.
Մատաղ կոյսի հմայքն անքուն աչերուն՝
Պիտի խլին համբոյրներն իմ շուրթերի...

Պիտ մաքառեմ ալիքներում դեռ կեանքի,
Ու իմ սիրտս շինեմ խեղճին մի տապան,
Անկուշտ ծովում մի ապահով օթեան,
Պիտ կարեկցեմ վշտին՝ որբի, տնանկի...

Բայց, երբ յոգնի մաքառումից իմ հոգին՝
Ու ջլատուի բազուկները իմ արի՝
Այնժամ, ո՞վ մահ, կըկանչեմ քեզ, թէ արի
Ու իմ սրտին խփիր քո սուր գերանդին...

ԵՍ ՍԻՐՈՒՄ ԵՄ...

Ես սիրում եմ երազ վիշեր,
Հուսին, սասողեր վառվառն.
Ես սիրում եմ սիրուն աչեր՝
Մութ ծովի պէս, լուռ, անքուն...

Ես սիրում եմ վառ արշալոյս,
Ցօղ ու ծաղիկ քաղցրաբոյր.
Ես սիրում եմ միշտ տենչայոյզ՝
Գեղեցկութեան տալ համբոյր...

Ես սիրում եմ զով ու գեփիւ ու,
Ծառեր շրնկան ու անուշ,
Ծովի շունչն եմ սիրում լուռ՝
Ալիքները մեղմ քնքոյշ . .

Ես սիրում եմ կանաչ սարի՝
Ելեէջը թաւշապատ.
Ես սիրում եմ պաղ աղբիւրի
Ձուրը վճիտ ու առատ...

Ես սիրում եմ դայլայն անուշ
Մահոգ հովուի սրնգի.
Ես սիրում եմ մայիլնն անուշ՝
Սիրուն փոքրիկ գառների:

Կուզէի անհոգ պարզ գիշերին՝
Գէթ մի վայրկեան ընդգրկել
Ծաղիկ, աղջիկ, աստղեր, լուսին,
Ապրել, տենչալ, երազել...

Ի Ն Ձ Ո՞ Ի

Ինչո՞ւ փշրեցիր յոյսերս երազ,
Յոյսերս ոսկի, տենչերս անմար,
Ծնեցիր դու իմ սրտում մատաղհաս
Իզձեր կենսալի, ու թողիր անցա՞ր...

Ինչո՞ւ խոստացար սրտիս ոսկելար՝
Քո երգն ու համբո՞յր, ա՛խ, սեփկ աչեր,
Ու թողիր հոգիս անսէր ու անցար,
Գնացիր անդարձ դէպ մո՞թ հեռուներ...

Օ... Ինչո՞ւ, ասա՛, իմ հոգուն կտրոտ՝
Տուիր դու միայն, ա՛խ, սին ապրումներ,

Տատանուող սրտիս, ուղիներ փշոտ,
Անքուն աչքերիս տանջող գիշերներ...

Դու կաշկանդեցիր իմ սիրտը սիրոյ,
Յաւերժ արգելքի սոսկ շղթաներով.
Կարեցիր լարը քնարիս երգող,
Սիրտս դարձրիր հառաչանքի ծով...

Ա՛խ, սիրտս չուզէ ապրել անկենդան,
Շուրթերս թուով առանց համբոյրի.
Հիւսուի վաղածամ թող ինձ գերեզման,
Թող սիրտս տանջուող էլ չբարբախի...

Ինչո՞ւ փշրեցիր յոյսերս երազ,
Յոյսերս ոսկի, տենչերս անմար.
Ծնեցիր դու իմ սրտում մատաղհաս
Իզձեր կենսալի, ու թողիր անցա՞ր...

ՄԻԱՅՆ ՍԻՐԻՐ ԻՆՁ...

(սիրավէպ)

Վարդի սիրահար սոխակի նման՝
Դու ինձ վե՛հ սիրոյ երգը երգեցիր,
Իմ մատաղ սրտում բիւրեղի նման՝
Քո վառ կայծերը սիրոյ նետեցիր...

Լուսին ու աստղեր եղան լուռ վկայ՝
Մեր անկեղծ սիրոյն, այն պարզ գիշերին.
Շարանքը ծաղկանց, հովից մեղմ անմահ՝
Օրօրում, ժպտում էին մեր երեսին...

Մենք ամուսնացանք. ձեռք-ձեռքի տուինք,
Սիրով կապեցինք պայմանը կեանքի.

Անտրտունջ մինչ մահ տանել ուխտեցինք,
Տանջանք, հառաչանք, օրեր զրկանքի...

Բայց, աւաղ... անցա՛ն, անցան տարիներ,
Սէրըս իմ անբիծ, խաղա՛ն մոռացար,
Սիրեցիր ուրիշ սևիկ խենթ-աչեր՝
Իսկ ինձ հեգնեցիր անհոգ ու անցա՛ր...

Թողիր ինձ մենակ դու կեանքի շէմքում,
Անտուն ու անտէր սև վիշաք սրտիս՝
Ա՛խ... ո՛ւր թագցընեմ ցաւերս անպատում,
Ինչո՞ւ ինձ թողիր արցունքն աչքերիս ..

Ինչպէս նաւակը առանց նաւավար
Հողում է ծովում ալեաց խաղալիք՝
Այնպէս էլ դու ինձ թողիր հեռացար,
Որ ինձ խորտակէ կեանքի փոթորիկ...

Չեմ ուզում բեգնից զարդ ու զարդարանք,
Ի՞նչ է պճնանքը առանց սէր—կեանքի,
Ե՛կ, մօտեցիր ինձ, նորից միանանք,
Մոռացութեան տանք վիշտը անցեալի...

Ե՛կ, մօտեցիր ինձ, իմ հոգուս հատոր,
Քեզ եմ սպասում կրկին թևաբաց.
Քեզ համար կերպեմ նոր կեանքի օր-օր
Միայն սիրիր ինձ անկեղծ, անկասկած...

ՀՈՎՈՒԻ ՍԷՐԸ

Մաղախն ուսին, լեռան կրծքին
Հովիւն նստած սիրայոյզ,
Քաղցրանուագ շրէին ձեռքին՝
Նուագում էր մինչև լոյս...

Իսկ բազմերանգ գառնուկները՝
Նրա շուրջը բոլորուած,
Թուշկոտում էին, երգում սէրը,
Չորս բոլորը պար բռնած...

Նա երգում էր մի շատ հին երգ,
Մի եղանակ քրդական,
Եարին ուզված մի սիրաներգ,
Քաղցր, անկեղծ, հովուական...

Նա երգում էր ազնա, յուզուած,
Սէրն ազՂկայ կոյսընափր.
Նրա երգին—գովքին՝ ապշած՝
Ծաղիկներն էին ունկնդիր...

Եւ ա՛հա վաղ արշալոյսին
Լեռան ծաղկեայ կատարից՝
Գեղ հովուհին կուժն ուսին
Չուր էր տանում աղբիւրից...

Նա ջրով լի կուժն ահագին՝
Իջեցրեց իւր ուսից,
Եւ նստելով հովուի կողքին՝
Սրբեց արցունքն աչքերից...

Սկսուեցաւ մի նոր համերգ,
Մի նոր հանդէս լեռնային,
Եւ միմեանց մեկնելով ձեռք,
Երգում արին սիրային...

Իսկ բազմերանգ ծաղիկները՝
Նրանց շուրջը բոլորուած,
Երգում էին նրանց սէրը՝
Չորս բոլորը պար բռնած...

ՔԵԶ ՄՕՏ ԵՄ ԳԱԼԻՍ...

(նուէր հայ գիւղացուն)

Քեզ մօտ եմ գալիս իմ վառ յոյսերով,
Ո՛վ դու գիւղական վեհ աշխատաւոր,
Քո հին խրճիթում խարխուլ պատերով,
Վիշաս մոռնալու, վիշտս դարաւոր...

Քո խաղաղ կեանքին կարօտ իմ հոգին՝
Օ... կուգէ թռչել, թռչել դէպի քեզ,
Դէպի՛ քեզ... տալու հանգիստ իմ մարմին,
Տանջուած, հիւժուած ցաւերով պէս-պէս...

Քեզ մօտ եմ գալիս կեանքից ձանձրացած
Հեռու էս անսէր, օտար աշխարհի՝
Անսիրտ մարդկանցից խպառ մոռացուած,
Անվերջ հալածուած, կուրծքս վշտալի...

Ու քեզ հետ կուգեմ հայրենի երկրում՝
Ապրել ու գործել, դաշտերում ազատ,
Քո քաղցրահնչիւն երգը իմ հոգում
Թող կրկին հնչէ, ով իմ հարազատ...

Քեզ մօտ եմ գալիս ո՛վ վսեմ տիպար,
Ո՛վ հլու ստրուկ դու անկեղծութեան,
Քեզ մօտ եմ գալիս քրտինքով արդար՝
Բանալու ճամբան, սուրբ ճշմարտութեան...

Քեզ մօտ եմ գալիս, որ չըմոռանաս,
Նորից ձեռք առնես քո մաճն ու արօր,
Հայրենի հողիդ որ ընկեր մնաս
Զըթողնես կեանքդ խաղաղ ու անդորր...

Քեզ մօտ եմ գալիս ես արի հոգով՝
Հիւսելու կեանքի փառաւոր պսակ,
Սիրտս լի գարնան սսկէ յոյսերով՝
Գալիս եմ քեզ մօտ, անձնուէր մշակ...

Ա Շ Ո Ի Ն

Աշունն եկաւ նորից, մռայլ, մթնաշող,
Ցուրտը նորից պատեց շուրջս մահաշունչ,
Նորից վիշտը ինձ համակեց սիրտ մաշող,
Գարնան օրերն, ախ, փչեցին վերջին շունչ...

Սար ու ձորեր, դաշտ ու անտառ, արօտներ՝
Ամայնացան, ծառ ու տերև դալկացան,
Էլ չէ ժպտում մեզ արևը կենսաբեր՝
Տօղ ու ծաղիկ մեզ ժպտացին ու անցան...

Ու պարտուած տերևները ծառերի՝
Հա կը թափուին խոնաւ գետնին, գլխիկոր,
Ու սառ քամին, ուժգնօրէն, կատաղի՝
Կըցրէ այն մութ անկիւններն հեռաւոր...

Ու մնացին օրերն ամպոտ ու գունձա՝
Որ կանձրեւն ու կըսգան տխրամած,
Աշուն է, ախ... սրտիս նման յուսահատ՝
Որ կափսոսայ երազ օրերն իր անցած...

Ո՛ւր մնացին անցած օրերն երազկոտ՝
Որ երբեմն կուտային հոգուս տենչ ու սէր,
Ո՛ւր մնացին այն ծիծեռներն ինձ ծանօթ՝
Որ ահանջիս կը մըմնջային նոր յոյսեր...

Զրկան նօքա, չըկան, անցան, գնացին,
Անապատ է այժմ շուրջս ամայի.
Խենթ հողմերի հառաչանքը տխրազին՝
Կըհեծեծէ որպէս գութկան սև մահի...

Աշունն եկաւ նորից, մռայլ մթնաշող,
Ցուրտը նորից պատեց շուրջս մահաշունչ,
Նորից վիշտը ինձ համակեց սիրտ մաշող,
Գարնան օրերն, ախ, փչեցին վերջին շունչ...

Կանցնի ձմեռ, կրգայ գարուն կենսաբեր՝
Ծաղկանց բուրմունքն կրտարածուի ողջ աշխարհ,
Կուռնկները մեծ շարքերով խաբրաբեր՝
Նորից կրգան սէր երգելու մեզ համար...

Սար ու ձորեր կը գարգարուին հարսի պէս,
Ցօղ ու ծաղիկ հովի շնչով կօրօրուին,
Կըբացուի մեզ մի նոր կեանքի նոր հանդէս,
Ու հովիւը կածէ կրկին իւր շուին...

Արա ու արօտ կը կանաչին վերտաին՝
Կըբացուի նոր աշխատանքի ասպարէզ,
Ու դաշա կիջնի նորից շարքաշ գլուգոցին՝
Դէմքին ժպտա, սիրան յոյսերով լի պէս-պէս...

Ծիծեռները պիտի ճախրեն օդի մէջ՝
Թռչկոտելով ծաղկից-ծաղիկ՝ ծառից-ծառ,
Ողջ բնութիւնը պիտ ցնծա՛յ սիրտակէն՝
Ո՛ւր էս, օ... իմ սիրուն գարուն յուսավառ...

Կանցնի ձմեռ, կրգայ գարուն կենսաբեր՝
Ծաղկանց բուրմունք կրտարածուի ողջ աշխարհ,
Կուռնկները մեծ շարքերով խաբրաբեր՝
«Ազատութեան» լուր պիտ բերեն մեզ համար...

ՂՕՂԱՆՁԵՑԷՔ ԶԱՆԳԱԿՆԵՐ...

Դէհ, ղօղանջեցէք զանգակներ ուժգին՝
Մարտի հրուէր կարգացէք հային,
Նախախնամութեան Աթոռի առաջ՝
Հայոց հարցն է դրուած ցաւատանջ...

Հայոց հարցն է, որ արտասուքով,
Դաբերի կոծով, հառաչանքներով,
Ու աղերսանքով՝ չէ լուծուել երբէք,
Ծնչել է միշտ մեր սիրտը վշտաբեկ...
Մեր սար ու ձորեր արեամբ ողողուած՝
Գետերն արիւնսա... այս ի՛նչ է Աստուած,
Միթէ սըզաւոր մեր երկրի վրայ՝
Միշտ մահը պիտի շրջէ ու սղբայ...
Այս ի՛նչ է արդեօք... մեր երկիրն աւեր՝
Մենք քաղցած ու մերկ, պանդուխտ թշուառներ,
Անգութ առճիկից ընդմիշտ հալածուած՝
Օտարից խոպոտ, խոպոտ մոռացուած...
Տարիներ անցան. գարուն չըտեսանք,
Չունեցանք ուրախ, անհող, խողաղ կեանք.
Վեհ արշալոյսի շողերը պայծա՛ւ
Մեր երկրի համար մնացին օտար...
Մնացինք օտար և մենք աշխարհին,
Օտար ու կարօտ կեանքի վայելքին.
Ու հարցը հայոց հիւժուած, ցաւատանջ՝
Մերթ յառաջ եկաւ, մերթ տուեց հահանջ,
Ու միշտ անվրճիտ, միշտ անմխիթար՝
Միշտ մնաց խաւա՛ր, անյա՛յտ մեզ համար...
Ու այսօր կրկին ձեռք-ձեռքի տուած՝
Անարգ թշնամուց կրկին հալածուած՝
Ընկել ենք ճամբա՛յ, ընկել սար ու ձոր
Ջրգլտենք, սէր ենք զնում գլխիկոր...
Ղօղանջեցէք, շուտ, զանգակներ ուժգին՝
Ոյժ ու սիրտ աուէք վշտահար հային,
Պաշտպանուել, կուռել, կուռել ու կուռել,
Կուռից է կախուած լինել-չըլինել...
Հասել է ժամը կուռի վերջապէս,
Հայոց հարցն եկել է նորից հանդէս.
Ղօղանջէք ուժգին՝ «հայեր, միացէք

Զինուած, պատրաստուած յառաջ ընթացէք.
Թողէք լաց ու կոծ, խնդրանք, պաղատանք,
Հէրիք է տանիք զրկանք, անարգանք,
Նետուէք ասպարէզ, կռուի լայն դաշտում՝
Վրէժի ուխտը վառուած ձեր սրտում,
Նենգ թշնամու հետ, անգութ-դարաւոր՝
Մաքրելու հաշիւ, կռում ահաւոր...
Զեր բազկի ուժով տարէք յաղթութիւն,
Զէնքով ձեռք բերէք դուք ազատութիւն:
Օ... զէնքով, այն, զէնքով պիտ վճռել՝
Հայոց հին հարցը՝ լինել—չլինել.
Զէնքով պիտ միայն գտնինք փրկութիւն,
Նոր կեանքի գարուն բաղդ ու ցնծութիւն...
Մօտ է արշարոյս ձեր մռայլ կեանքի՝
Ցրում են ամպերն ահա երկնքի,
Ու կռուեկները՝ չուամ են երկիր
Նոր լուր տանելու հային տարագիր...»:
Դէհ զօղանջեցէք զանգակներ ուժգին՝
Մարտի հրաւէր կարգացէք հային,
Նախաինամութեան Աթոռի առաջ՝
Պիտ լուծուի հայոց հարցը ցաւատանջ...

Կ Ո Ւ Զ Է Ի՝

Կուզէի որ արար-աշխարհ
Ցաւ ու տանջանք մոռանար,
Ու վայելէր երազ կեանքի
Վսն ժամերը բերկրանքի...

Կուզէի որ վերաշինուէր
Վիշտը սրտի մեր աւեր,

Հառաչանքը կորչէր բեկ-բեկ՝
Հտուէր անսուշ տաղ ու երգ...

Կուզէի որ վերաշինուէր՝
Հայրենիքը մեր աւեր,
Ու եղբայրս պանդուխտ, անտուն՝
Վերադառնար նորից տուն:

Բուրմունքն անուշ ծաղիկների՝
Կուզէի շնչով գեփիւտի
Տար մեր կեանքին երջանկութիւն,
Մեր ցնւրտ սրտին ջերմութիւն...

Կուզէի որ արար-աշխարհ
Ցաւ ու տանջանք մոռանար,
Ծնչէր ազատ, ուրախ գրկէր
Վսն երազներ, տե՛նչ ու սէր...

ՀԱՆԳՉՈՒՄ Է ՀՈԳԻՍ...

Հանգչում է հոգիս արշարոյսի հետ՝
Ցնորք-երազիս մուշ-անուշ գրկում՝
Խաղաղ ու անդորր, քնքոյշ սրտիս հետ,
Իմ սէր-փէրին է գգւում, համբուրում:

Նիրհում եմ խաղաղ... և իմ աղանջին՝
Հասնում է անսուշ մի վառ մեղեդի,
Եւ անմահական բուրմունքն իմ չորս դէին՝
Խնկում է անսուշ, թարմ ծաղիկներին...

Զեփեւոր հեղիկ, շոյում է քնքուշ՝
Երփներանգ ծաղկանց սիրուն շարանքին,
Հտում եմ դայլայլը սոխակի անսուշ,
Ցնծում է անվերջ, հրճւում իմ հոգին...

Ահա տեսնում եմ այնտեղ իմ դիմաց՝
Մի երանաւէտ վարդերի աշխարհ,
Ահա իմ փէրին, գալիս է կամաց՝
Վարդ ու համբոյր է բերում ինձ համար...

Մօտեցաւ նա ինձ, ժպտադէմ ու լուռ,
Ու սէր շնչաց նա իմ ահանջին,
Փարուելով կրծքիս դրօշմեց մի համբոյր՝
Իմ պատանեկան ջերմ շրթունքներին...

Հանդչում է հողիս արշալոյսի հետ՝
Օ... իմ փէրիս մոռ-անոռ գրկում,
Ա՛խ... ինչքան լաւ է այսպէս միշտ, յաւէտ
Ապրել ու նիրհել երազ-ցնորքում...

ԶԱՐԹԻՐ ԻՄ ՄԻՐՏ

Միրաս է յուզում, ալիկոծւում ծովի պէս՝
Միշտ հառաչում.: Ի՛նչ է ուզում, չըզիտում.
Որպէս գիշեր, խաւար, մռայլ ու անտես՝
Լուռ անքում է, նզովք կարգում բողբոս գէմ...

Գարուն, ծաղիկ, պայծառ արև ու լուսին
Ձեն գրաւում հրապոյրքը իմ սրտի,
Ո՛վ է արդեօք հարուած տուել իմ սրտին,
Ով ինձ մասնեց անվերադարձ խաւարին...

Նղբայրներիս վիշտը նրան ծանրացաւ,
Թէ՛ քոյրերիս արցունքները ծովացած,
Թէ՛ կարօտը հայրենիքիս—վիշտն ու ցաւ
Կրկին յիշեց, նա, վաղուցուան մոռացում...

Կամ թէ փէրին անսէր թողեց ու գնաց
Ձըհամբուրեց, չըզուրկուրեց իմ սրտին.

Ա՛խ... ինչո՞ւ նա այսպէս սգուր միշտ մնաց,
Երնէկ տալով անցած ուրախ օրերին...

Ա՛խ, մինչև երբ այսպէս մաշուիս, տառապիս՝
Բաւ է, դարթիր, ցնծան անհող, այ իմ սիրտ,
Թէ՛ չէ կեանքի տնտակ ծովում կը սուզուիս,
Ես կըմնամ քար-անդգայ ու անսիրտ...

Մէկ է՛լ ՅԻՇԵՆՔ

Մէկ էլ յիշենք մեր անցեալը արիւնոտ,
Սորանուզուինք մտքերի մէջ մռայլուած.
Մէկ էլ յիշենք անցած օրերն մեր ցաւոտ,
Արցունքները մեր աչքերի ծովացած..:

Մէկ էլ նայենք անցած ուղին դիւծածիկ,
Մէկ էլ զգանք դառնութիւնը մեր կեանքի,
Մէկ էլ տեսնենք մահուան ցանցի մենք հիւսուածք՝
Ուր մեր հողին մասնուեց յաւերժ տանջանքի...

Մէկ էլ նայենք մութ անցեալին սգաւոր՝
Ուր դարերով գալարուեցինք անդադար,
Ուր չըտեսանք կեանքի գարունն փառաւոր,
Արև-լուսին միշտ մնացին մեզ խաւար...

Մէկ էլ նայենք բանտերից ներս թիւրքական՝
Հերոսների լուռ գէմքերին դալկահար,
Որոնք մեռան ի սէր ազգի փրկութեան,
Ազատութեան ուղի բացին մեզ համար...

Մէկ էլ յիշենք ու յուշերը մեր ախոյր՝
Վերջին անգամ թող մեզ կարգան նախատինք,
Եթէ մնանք թշնամու գէմ հիմա լուռ,
Ստրկի պէս անգէն, սգանք, արտասուինք...

Մէկ յիշենք ու մոռանանք դառնութիւն,
Թող մոռթ մնան սոսկումները անաւոր.
Նոր ոյժերով դիմենք դէպի փրկութիւն,
Դէպի ազատ, դէպի նոր կեանք լուսաւոր...

ՎԻՇՏ ԻՄ ՀԵՌԱՅԻՐ...

Վիշտ իմ հեռացիր, սիրտս սգաւոր՝
Թող ժպտա գարնան գալուստը կրկին,
Թող տանջուած հոգիս վայելէ անգորր,
Սիրոյ երգն հնչուի թող իմ ականջին...

Փշերը ճամբիս թող անհետանան,
Թող ժպտայ դէմքիս երկինքը կապոյտ.
Ու ծիծեռները հիասքանչ գարնան,
Երգեն ինձ օրօր ուրախ ու անփոյթ...

Եզբօրըս սրտից թող էլ չըլսեմ
Բողոքը ընդդէմ անիրաւ կեանքի,
Քրոջս աչերին թող էլ չըտեսնեմ,
Արցունքը թախծի ու հառաչանքի...

Հայ շինականի ժանգոտ գերանդին,
Թող փայլէ նորից դաշտերում դալար,
Թող նոր լոյս ծագէ մեր խաւար կեանքին
Մի նոր արշարձյս մեր հոգու համար...

Ու ազատութեան փողը մարտիկի,
Թող հնչէ ազատ սուրբ կոռուի դաշտից
Թէ՛ — «բաւ է ննջէք, շուտ ելէք ոտքի
Փրկութիւն բերինք ձեզ մեր արիւնից»...

Փրկութիւն... որին զարերով տենչած,
Երազել էք դուք, անքուն, անհանգիստ,

Ու արեան ծովով դիմել տոգորուած,
Գանելու կեանքին ձեր նաւահանգիստ...

Վիշտ իմ, հեռացիր, սիրտս սգաւոր,
Թող ժպտայ գարնան գալուստը կրկին,
Թող տանջուած հոգիս վայելէ անգորր,
Փարուած փրկութեան վառ արշարձյսին...

ՁԵՐ ԴՈՒՌՆ ԵՆՔ ԾԵԾՈՒՄ...

(Նուէր հայ ունեորին)

Ձեր դուռն ենք ծեծում մեր հարազատներ,
Արնաքամ, անտուն, սև հացի կարօտ,
Հէրիք է մնար անսիրտ, անտարբեր,
Ա՛խ, մի ճար արէք մեր սրտին ետրտա...

Մեր կեանքին հասու վաղաժամ զիշեր,
Ու կորսու ճամբան քաղցր վայելքի,
Արնաքամ կուլանք մենք անտուն-անտէր,
Ենթարկուած քաղցի, ցաւի, զրկանքի...

Մեր վաթանն եղաւ մեզի գերեզման,
Մեր սար ու դաշտեր արեան անհուն ծով,
Ո՛վ պիտ ամօքէ մեր վիշտն անսաման,
Մեր սիրտը խոցուած թշնամու սրով...

Հրդեհն է լափում շէնքերը սիրուն՝
Գեղեցկահուշակ մեր հայրենիքի,
Լուել է արդէն ղողանջը հնչուն՝
Եկեղեցական փայլուն զանգերի...

Կորցրել ենք իրար, չըկան հայր ու մայր,
Չարաշուք ճամբին, ախ, քաղցից մեռան.
Ո՛ւր են հարս, աղջիկ, ո՛ւր են քոյր, եղբայր,
Ո՛վ գիտէ, մեռան, թէ գերի ընկան...

Չըկայ ոչ մի լուր. . թողինք ամեն ինչ,
Անողորմ բաղդի քմահաճոյքին՝
Ու ընկանք ճամբայ գիշերով անջինջ,
Ցնցոտիները միայն մեր հագին...

Կար մի ժամանակ մենք էլ ձեզի պէս,
Վայելում էինք սէր, երջանկութիւն.
Իսկ այսօր, հիւժուած ցաւերով պէս-պէս՝
Գլուխ գնելու չունինք մի անկիւն...

Չեր գուռն ենք ձեծում մեր հարազատներ,
Արնաքամ, անտոն, սև հացի կարօտ,
Լսեցէք, ախ մեր վիշտն, հառաչանքներ
Մի դարման արէք մեր սրտին եարօտ...

ՄՕՏ Է ՆՈՐ-ՏԱՐԻՆ...

Մօտ է նոր տարին, նոր արշալոյսի
Վառ ճաճանչները կըփայլեն շուտով,
Ու հայի համար նոր փայլուն յոյսի՝
Արև կըծագէ մի նոր ժպիտով...

Մեր երազները անցած օրերի՝
Գիտեմ, պիտ շուտով իրականանան,
Ու հովիտները սև արցունքների՝
Պիտի ծաղկաշատ նոր դրախտ գառնան...

Սարսափը մահուան պիտ հին տարուայ հետ՝
Լաց ու հառաչանք իրենց գիրկն առած՝
Գնան, հեռանան ու կորչին յաւէտ,
Խաղաղութիւնը պիտ բազմի փառաց...

Մօտ է նոր տարին... պիտ վերածնուի
Մեր հոգում կրկին սէր ու խնդութիւն,
Աւեր աշխարհը պիտ վերաշինուի՝
Պիտ մեզ խորթ մասն անէծք ու արիւն...

Ու մեր թշնամի տաճիկն անիրաւ՝
Պիտ ընկնի ճամբայ, պարկը շալակին.
Իւր հետ տանելով արիւն, լաց ու ցաւ՝
Խնդութիւն ու սէր պիտ թողնի հային...

Մօտ է նոր-տարին, նոր արշալոյսի
Վառ ճաճանչները կըփայլեն շուտով,
Ու հայի համար նոր փայլուն յոյսի՝
Արև կըծագէ մի նոր ժպիտով...

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.

№	Երես
1. Իրականացէք ոսկի երազներ	5
2. Ղարիբ անցորդին	6
3. Կոուրի հայ զինուոր	7
4. Հրածեղա	8
5. Էլի օյնպէս	9
6. Ճանապարհ տուէք	10
7. Արծուի վիշտը	11
8. Քնարիս	13
9. Պանդուխտի վերադարձը	13
10. Դոնի ափին	14
11. Հայրենիքիս	15
12. Նրան	16
13. Գիւղը	17
14. Բանտում	18
15. Եկէք ինձ մօտ	19
16. Նահատակներին	20
17. Հօր ես	21
18. Ասան ինձ, դու չես	21
19. Ես մէկին գիտեմ	22
20. Երգչին	23
21. Ամառանոցում	24
22. Թողէք ինձ մենակ	25
23. Ինչ նուիրեմ քեզ	26
24. Ինձ մի կանչիր	26
25. Ես սիրում եմ	27
26. Ինչի՞նչ	28
27. Միայն սիրիր ինձ	29

Արմ.
4-532a

28. Հովուի սէրը	30
29. Քեզ մօտ եմ գալիս	32
30. Աշուն	33
31 Յոյս	34
32. Ղօղանջեցէք զանգալներ	34
33. Կուզէի	36
34. Հանգչում է հոգիս	37
35. Չարթիր իմ սիրտ	38
36. Մէկ էլ յիշենք	39
37. Վիշա լմ հեռացիր	40
38. Չիր դուռն ենք ծեծում	41
39. Մօտ է նոր տարին	42

7

304.

2013

14019

[Handwritten signature]

4-530